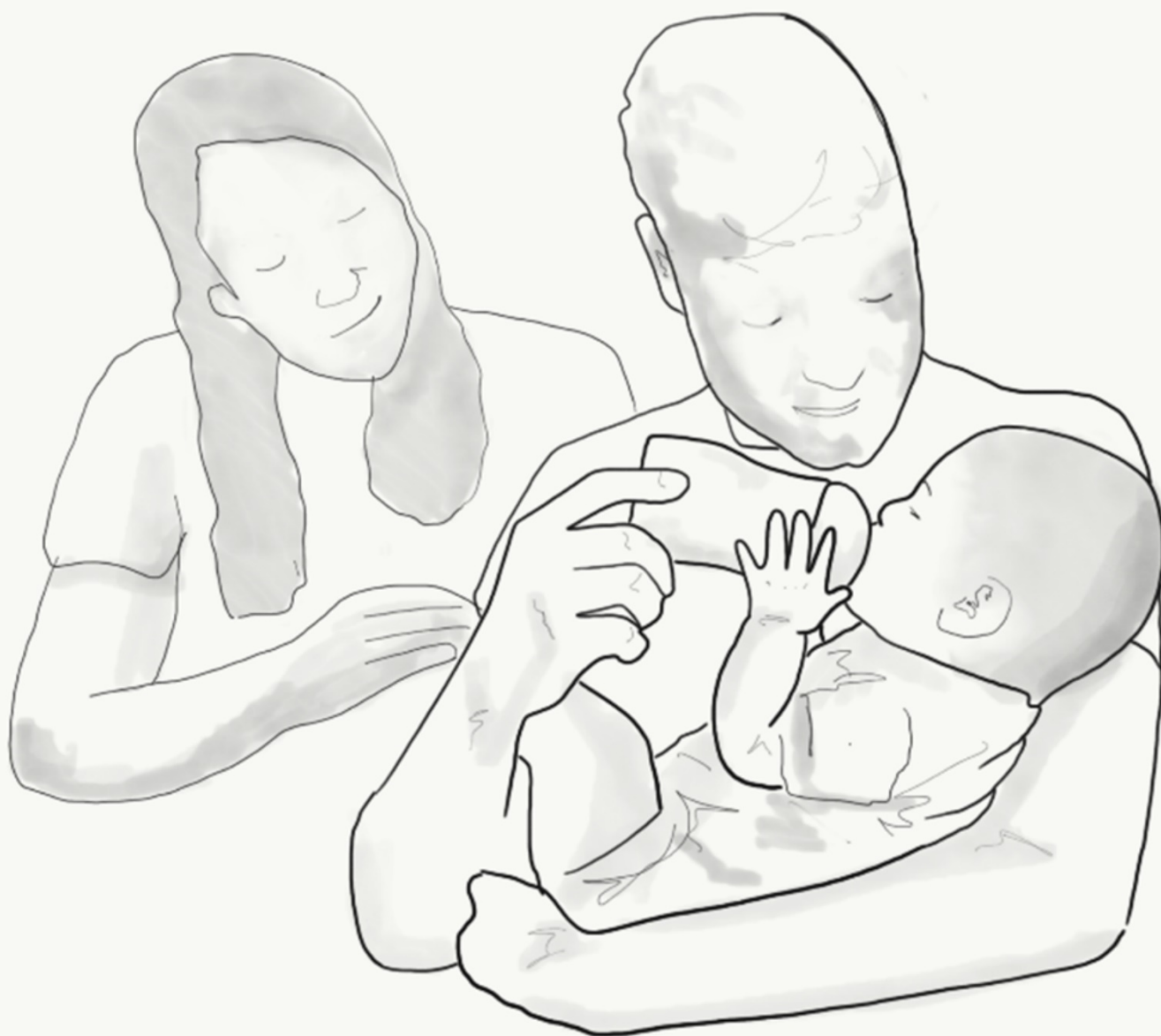

Caminant plegats

Guia d'autonomia per a alumnes
amb discapacitat visual de 0 a 6 anys

Intervenció en Atenció Primerenca

Intervenció en Atenció Primerenca
Guies per a famílies de nens amb discapacitat visual

Caminant plegats: guia d'autonomia per a alumnes amb discapacitat visual de 0 a 6 anys

Primera edició: juny de 2021

© **D'aquesta edició:**

Organización Nacional de Ciegos Españoles (ONCE)
Direcció General de l'ONCE. Direcció d'Educació, Ocupació i Braille
Calle del Prado, 24; 28014 Madrid (Espanya)

Edita:

Direcció d'Educació, Ocupació i Braille. Direcció General de l'ONCE

Ha elaborat aquesta guia el Seminari d'Atenció Primerenca del CRE de l'ONCE a Alacant:

Lourdes Amante Pérez, mestra; Elena Andrés Moya, psicòleg; Tamara Arráez Sánchez, mestra;
María Ayestarán González, mestra; Nieves Cabrero Flores, mestra; Esperanza Calderón Alonso, mestra;
Félix Dorado Gómez, psicòleg; Remedios Follana Culiáñez, mestra; Remedios García García, mestra;
Carmen M.ª García Olmos, mestra; M.ª del Carmen Martínez Martínez, psicòleg; Nuria Merchán Gómez, mestra;
M.ª Isabel Montoro Ruiz, mestra; Beatriz Patón Esteban, mestra; Isabel Salvador Xaixo, mestra.

Coordinadora d'aquesta guia: María Dolores García Payá, mestra.

Col·laboradors de la col·lecció:

Pilar Carballo Lado – Pedagoga del CRE de l'ONCE a Pontevedra.
María Dolores García Payá – Mestra del CRE de l'ONCE a Alacant.
Francisco López Montellano – Mestre del CRE de l'ONCE a Madrid.
Montse Morral Subirá – Mestra del CRE de l'ONCE a Barcelona.
Coral del Pilar Regidor Poyatos – Mestra del CRE de l'ONCE a Sevilla.

Coordinadora de la col·lecció: M.ª Ángeles Lafuente de Frutos, tècnica del Departament d'Atenció Educativa de la Direcció d'Educació, Ocupació i Braille de l'ONCE.

Il·lustracions de Mariona Coma Segalés.

Disseny i maquetació: Francisco Javier Martínez Calvo.

Reconeixement- NoComercial- SenseObraDerivada · CC BY-NC-ND

Aquesta llicència Creative Commons us permet descarregar la guia i imprimir-la per al vostre ús personal, així com compartir-la amb altres persones, sempre que se'n reconegui l'autoria. No es permet canviar-ne de cap manera el contingut ni utilitzar-lo comercialment.

El material d'estimulació proposat en aquestes guies ha estat seleccionat amb una finalitat terapèutica. Ateses les característiques de la població a la qual va dirigit, per garantir la seguretat i prevenir accidents, cal utilitzar-lo únicament sota la vigilància i supervisió d'un adult.

L'ONCE ha adquirit un compromís ferm en la defensa i l'aplicació efectiva del principi d'igualtat entre dones i homes i entén que ha de vetllar perquè en la comunicació interna i externa de l'Organització s'utilitzi un llenguatge no sexista. Per a això, intenta recórrer a tècniques de redacció que permetin fer referència a les persones sense especificar-ne el sexe. Tanmateix, en els documents normatius de vegades cal utilitzar termes genèrics, especialment en els plurals, per garantir claredat, rigor i facilitat de lectura, sense que això impliqui ignorància quant a la necessària diferenciació de gènere, ni un menor compromís de la Institució amb les polítiques d'igualtat i contra la discriminació per raó de sexe.

Índex

Presentació de les Guies per a famílies de nens amb discapacitat visual	4
Les guies	4
Introducció	5
Ja estem junts	5
Primers mesos.....	5
6 mesos – 1 any.....	6
Vull conèixer el món. Guia'm	7
De 12 a 18 mesos.....	7
De 18 a 24 mesos	8
Soc «gran», puc aprendre a fer les coses tot sol!	8
De 2 a 3 anys	8
Ja vaig a l'escola, continuem aprenent	10
De 3 a 4 anys.....	10
Hora de practicar!	11
De 4 a 5 anys	11
Ja soc gran: gràcies per ensenyar-me tant	12
De 5 a 6 anys.....	12

Presentació de les *Guies per a famílies de nens amb discapacitat visual*

Després de l'anàlisi i valoració fetes als cursos passats sobre la situació actual de la intervenció educativa de l'ONCE, a través dels seus cinc Centres de Recursos Educatius (en endavant, CRE) i els Equips Específics d'Atenció Educativa a la Discapacitat Visual, es van crear diverses comissions o grups de treball. La comissió encarregada de l'Atenció Primerenca està formada pels cinc enllaços del Grup Dinamitzador de l'Atenció Primerenca de l'ONCE (Grup DATO) als CRE de l'ONCE i la coordinació d'aquest grup des de la Direcció General d'aquesta Entitat.

Un dels objectius que es va plantejar des d'aquesta comissió va ser elaborar una sèrie de documents, a manera de guies dirigides a les famílies, per acompanyar la intervenció dels professionals amb els nens atesos en els serveis d'atenció primerenca i de suport a l'educació infantil. Per a això, hi han col·laborat els seminaris per a l'Atenció Primerenca en cadascun dels CRE.

L'objectiu és contribuir a la intervenció en atenció primerenca dels nens amb discapacitat visual, el suport directe a aquesta població i les seves famílies i com a recurs educatiu per als seminaris d'atenció primerenca als CRE, per impulsar el treball en xarxa i la possibilitat de continuar compartint materials, documentació i informació, i així ser un recurs més de suport als professionals. Confiam que aquestes accions de difusió contribueixin a visibilitzar l'Atenció Primerenca, les necessitats dels professionals implicats, el tipus d'intervenció que cal dur a terme i els recursos necessaris per a això.

Les guies

Les guies que ara presentem van dirigides especialment a les famílies, si bé el contingut és també d'interès per als professionals. Són les següents:

- **Guia *Som-hi plegats per a un primer apropament de les famílies a l'atenció primerenca*.** Aquesta guia es dirigeix als pares de nens amb ceguesa o amb deficiència visual greu, amb l'afany d'oferir-los suport des del mateix instant en què sospiten o reben la notícia que el seu fill pateix una afectació visual.

Els professionals del servei d'Atenció Primerenca, situant-se al costat de les famílies, apliquen tot el seu esforç i experiència per aconseguir que se sentin capaços d'identificar i interpretar correctament els estats emocionals i les necessitats dels seus fills a través de les seves conductes i, així, afrontar la tasca vital que implica la criança, amb confiança i gaudint-ne.

- **Guia d'autonomia *Caminant plegats*.** Aquesta guia pretén orientar famílies i professionals en el desenvolupament d'hàbits en l'alimentació, la neteja personal, el vestit i l'organització, així com d'aspectes relacionats amb la mobilitat per afavorir l'autonomia en edats de 0 a 6 anys. «Els nens no tindran èxit gràcies al que hagin fet per ells, sinó gràcies al que els has ensenyat a fer per si mateixos» (Ann Landers).
- **Guia per a l'estimulació visual *Mirant plegats*.** Aquesta guia va dirigida a les famílies i professionals que interactuen amb nens que tenen un dèficit visual greu. Intenta aproximar, de manera senzilla i comprensible, els factors bàsics que hem de tenir en compte en l'evolució del nadó amb baixa visió a través de recursos, jocs i elements bàsics que són estimulants per a la resta visual del nen. Aquest treball és fruit de l'estudi, experiència i reflexió continuats dels professionals dels serveis d'Atenció Primerenca de l'ONCE.

Així mateix, l'objectiu és donar a conèixer els serveis que té l'ONCE per poder treballar i acompanyar les famílies en aquest recorregut, donant un suport individual per a cadascuna d'elles a través del coneixement, observació i treball directes amb el grup familiar i en particular amb el seu nadó.

Introducció

Hola, a tu que estàs consultant aquesta guia. Volem donar-te la benvinguda i transmetre't el nostre desig que et sigui d'utilitat i et serveixi per descobrir quantes coses poden aprendre i fer els nens amb discapacitat visual greu. Les orientacions que inclou estan centrades en l'àrea de l'autonomia personal, especialment en aquells aspectes en què el teu fill pot trobar més dificultat, no perquè no sigui capaç d'aprendre, sinó perquè necessita més ajuda per la nostra part per a això.

Fomentar l'autonomia dels nostres nens és una de les millors coses que podem fer per ells, no sols perquè aprenen a fer coses tots sols, sinó perquè els estem ensenyant a creure en ells mateixos, perquè els transmetem confiança en les seves possibilitats i perquè els preparem per als múltiples reptes que vindran en el futur. Per si no n'hi ha prou, també hem de tenir en compte la gran satisfacció que produeix als nens fer alguna cosa per si mateixos, com se senten d'orgullosos quan ho aconsegueixen, i més si nosaltres els demostrem com valorem els seus avenços. Veure les limitacions que poden tenir els nens amb discapacitat visual greu en els seus primers anys de vida pot portar-nos a sobreprotegir-los, a fer-ho tot per ells, sense adonar-nos que, d'aquesta manera, els estem privant de l'oportunitat d'aprendre fent les coses tots sols. Potser haurem de dedicar-hi una mica més de temps i esforç, però és una meta que val la pena.

Desitgem que trobis en aquestes pàgines la informació que puguis necessitar per iniciar aquest camí, llarg però esperançador. No oblidis que no estaràs sol i que els professionals especialitzats en l'atenció a nens amb discapacitat visual greu seran al teu costat en tot allò que necessitis.

Ja estem junts

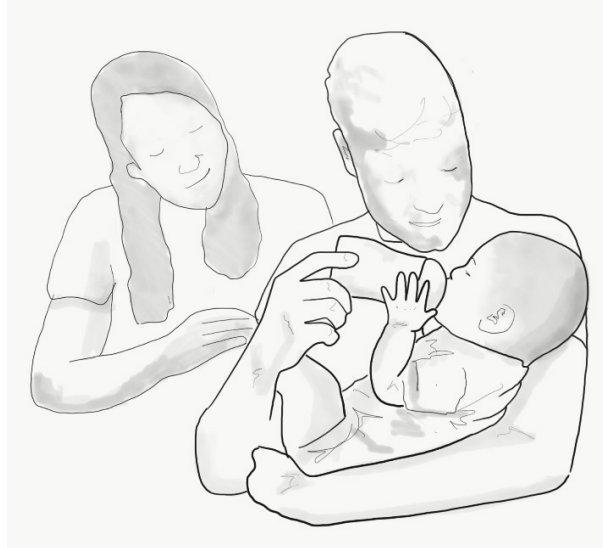

Primers mesos

- M'encanta que em toquin i m'agafin les persones a qui estimo. Gaudeixo tocant les cares plenes de trets i sons. M'ajudarà a interessar-me més endavant pel món dels objectes.
- Quan em parles suaument, em cantes..., em reconforten la teva veu i olor; aprenc a identificar-te.
- Quan m'alimentis, digue'm on és el pit o biberó, tocant lleugerament el costat de la cara. Jo el buscaré i l'agafaré amb la boca. Posa-hi les meves mans perquè vagi aprenent a agafar-lo.
- L'hora del bany és de les meves preferides. Si em permets córrer i moure els braços, **puc crear fins i tot un tsunami!!!** Un massatge en acabat m'ajudarà a conèixer el meu cos.
- Col·loca'm cada dia boca avall per posar-me fort i facilitar més endavant el desplaçament.

- Les mans són una font enorme de coneixement. Dona'm la possibilitat d'experimentar amb objectes de diferents sons, formes, textures... A poc a poc, m'interessarà voler agafar-los i jugar-hi.

Il·lustració 1. El nadó pot participar en la seva alimentació des del primer moment

6 mesos – 1 any

- Quan em vesteixis, no facis per mi tots els moviments. Deixa que estiri els braços i les cames.

Il·lustració 2. El nadó fa els moviments per facilitar vestir-se

- No m'ho donis tot a la mà. Acompanya les meves mans als objectes i jo intentaré agafar-los. M'encanta jugar a trobar coses. Aprenc que les meves joguines són on cauen o les deixo.
- Dona'm l'oportunitat de tastar aliments nous perquè descobreixi sabors, textures... He d'aprendre a mastegar.
- Hi ha aliments que ja puc agafar i emportar-me'ls a la boca. Si m'ensenyes a anar alimentant-me, a poc a poc deixaré de necessitar que ho facis per mi.

Vull conèixer el món. Guia'm

De 12 a 18 mesos

- Ja tinc un any i vull aprendre a fer servir la cullera i el got, però al principi necessitaré que et posis darrere meu i guiïs els meus moviments.
- Quan m'ensenyes a vestir-me i desvestir-me, parla amb mi mentre ho facis, explica'm el que estàs fent. Això m'ajudarà a saber els noms de la roba, a conèixer millor el meu cos i a aprendre els moviments que he de fer per treure'm o posar-me les peces de roba. No ho facis tot per mi, jo també puc col·laborar-hi.
- Anomena'm els objectes que utilitzarem al bany, explica'm per a què serveixen i deixa'm que els toqui.
- Puc començar a desplaçar-me (arrossegar-me, gatejar...). M'agrada explorar els objectes que trobo.

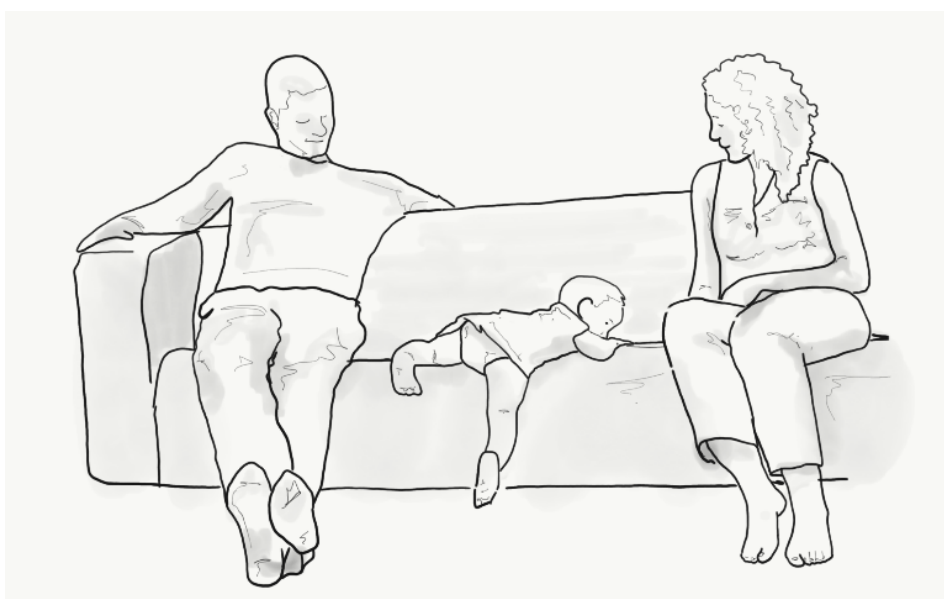
Il·lustració 3. Quan inicien l'alimentació de manera autònoma, a través de les mans reben gran quantitat d'estímuls sensorials

De 18 a 24 mesos

- Perquè pugui localitzar els coberts i el got necessito que em posis les coses sempre en el mateix lloc.
- Puc fer servir la cullera: tot i que de vegades em taqui una mica, val la pena intentar-ho.
- Tria el color del plat i del got que més contrastin i així podré distingir i localitzar millor els aliments.
- Col·laboro quan em pentines, em rentes les dents i em neteges els mocs. Com que em costa imitar-te, fem-ho plegats.
- Ja puc treure'm sense ajuda algunes peces senzilles, com ara els mitjons o les sabates. Vull aprendre a posar-me-les, dona'm temps per practicar sense presses.
- Necessito un espai ampli, conegut i segur per jugar i moure'm.
- Estic començant a fer els primers passos. Quan explori, vigila'm i ajuda'm! Intentaré baixar del sofà i pujar les escales.

Il·lustració 4. Ser capaç de desplaçar-se i accedir a objectes i llocs de manera independent potencia el seu desenvolupament

Soc «gran», puc aprendre a fer les coses tot sol!

De 2 a 3 anys

- Puc netejar-me «tot sol». Dona'm pautes per seguir; per exemple, com s'obre l'aixeta, com ensabonar-me... Situa't darrere meu per guiar-me i aniré millorant a poc a poc.

- És hora de treure'm el bolquer! Recorda'm de tant en tant anar al lavabo. No em renyis si se m'escapa, necessito temps.
- Ajuda'm a identificar totes les peces que he de posar-me i no tinguis pressa, recorda que aprendré una mica més lentament. Puc començar a abaixar-me i apujar-me els pantalons elàstics, treure'm amb ajuda la samarreta... No t'oblidis de situar-te darrere meu!
- Per poder moure'm amb seguretat en el meu entorn i saber on són les coses, necessito explorar-lo i coneixe'l. Dona'm punts de referència i allunya'm dels perills.
- Si em mostres un lloc **fix** on desar les joguines, sabré on trobar-les i recollir-les.
- Quan hagi de cuinar, digue'm què és el que menjarem i mostra'm els aliments i estris que utilitzes per preparar-ho.
- També és important per a mi saber on és l'aliment al plat, així podré tocar-lo amb una mà mentre que, amb l'altra, puc fer servir la cullera o la forquilla.
- Com qualsevol nen «gran» dormo tot sol a la meva habitació, tot i que de vegades em desperti cridant-te.

Il·lustració 5. La neteja personal és un aspecte clau en l'autocura

Ja vaig a l'escola, continuem aprenent

De 3 a 4 anys

- Puc col·laborar en les tasques d'organització: les joguines a l'habitació, l'àpat a la cuina. Quan ho faig, em sento orgullós i veig que l'esforç val la pena!
- Juguem a dir parts del cos. A veure si et guanyo, perquè me'n sé moltes.
- També podem jugar a tocar o a posar-nos dalt, baix, al davant o darrere un objecte.
- Puc pelar amb les mans un plàtan, una mandarina i fins i tot un ou dur!
- Vull aprendre a posar-me aigua al got.
- Si me n'ensenyes, podré posar-me tot sol els pantalons, el jersei i les sabates.
- Gairebé sempre em llevo sec del llit. Algun dia puc tenir alguna fuita; aleshores, ajudo a canviar els llençols.
- Em desplaço fàcilment pel meu entorn i puc arribar tot sol als meus llocs coneguts.
- Necessito sortir al parc, jugar amb altres nens, gronxar-me, tirar-me pel tobogan... Ensenya'm com i mantén-te a prop meu al principi per donar-me seguretat.
- Necessito que m'ajudis a reconèixer alguns perills. Així seré més previngut i els sabré evitar.

Il·lustració 6. Jugar al parc de manera autònoma m'ajuda a ser lliure

Hora de practicar!

De 4 a 5 anys

- Si em dones pistes visuals, auditives i/o olfactives, puc desplaçar-me tot sol per entorns que ja conec fora de casa.
- Quan he de menjar puc col·laborar en moltes coses: ajudar a parar i desparar taula, netejar-la... També aprenc a mantenir-me net fent servir el tovalló.
- M'agrada sentir-me net i endreçat, ja no necessito que m'ajudis, però recorda'm el que se m'oblida. Si les coses són al seu lloc, puc rentar-me, participar activament quan em banyes, pentinar-me i fer servir el vàter tot sol. Així també aprenc a ser molt endreçat, i deixar cada cosa al seu lloc.
- També m'agrada sentir-me guapo i triar la roba i les sabates que em poso. He de tenir cura de la roba, amb la teva ajuda puc doblegar-la i desar-la.
- Sé posar-me i treure'm tot sol les peces fàcils, però necessito que em continuïs ajudant amb algunes tanques. Les etiquetes i altres marques m'ajuden a saber el dret i el revés de la roba.
- Quan anem al parc, m'agrada jugar amb els amics; potser necessitaré ajuda per saber on són. Gaudeixo saltant, corrent, passejant amb tricicle...

Il·lustració 7. Decidir la roba que em posaré em dona seguretat i afavoreix la meva autoestima

Ja soc gran: gràcies per ensenyar-me tant

De 5 a 6 anys

- M'agrada servir-me l'aigua. Fico els dits, una mica, a la vora de la tassa i així no vessa. Em puc preparar un sandvitx pas a pas.
- Em poso les sabates. Començo amb els de velcro.
- Com ja sé on és la cistella de la roba bruta, hi vaig a deixar-la i ajudo a la bugada. Doblego la roba neta i la col·loco sempre dins els calaixos.
- Sé rentar-me les dents, pentinar-me i fer servir la paperera. Per a això només necessito que tot sigui al seu lloc.
- Abans d'anar a escola estirem els llençols del llit. Cada dia em surt millor.
- Conec la importància de la seguretat. Per això m'encanta encaixar el cinturó amb un *clic* en pujar al cotxe, tot i que continua sent necessari que em supervisi i te n'asseguris.
- A l'escola, he après el recorregut del lavabo i de la font. Si tinc pipí o set, només he de demanar permís a la mestra.
- També m'han ensenyat els números. He memoritzat el telèfon dels pares. Si m'indiques la posició de les tecles, soc capaç de trucar.
- M'agraden les activitats esportives: córrer, nedar, jugar amb la pilota, anar amb bici amb rodetes... Busca moments en què pugui practicar-les.

Il·lustració 8. Quan participo a preparar el menjar, sento que és una cosa meva i m'ho menjo més a gust

**He après moltes coses, però necessito fer-les sovint
per arribar a ser una persona autònoma.**

Contacta amb nosaltres, hi som per ajudar-te.

CRE de l'ONCE a Alacant	965 267 000
CRE de l'ONCE a Barcelona	932 381 111
CRE de l'ONCE a Madrid	913 535 600
CRE de l'ONCE a Pontevedra	986 856 200
CRE de l'ONCE a Sevilla	954 989 311

Intervenció en Atenció Primerenca

